

РОЗДІЛ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

УДК 37.036.

ГАРМАШ С. А.(канд.пед.наук), ОЛЬХОВА А. В.
Донецький державний університет управління

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-УПРАВЛІНЦЯ

У статті з'ясовується сутність поняття творчого потенціалу особистості студента-управлінця як передумова творчої професійної діяльності.

Ключові слова: творчий потенціал, задатки і здібності, особистісна активність, студент-управлінець, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Сьогоднішнє життя спонукає переглянути всі погляди на корінні проблеми особистості. В сучасних умовах особливої значущості набуває необхідність формування особистості, якій притаманні незалежність, енергійність, завзятість, сміливість, впевненість, терпимість, адаптивна гнучкість, сприйнятливість, оригінальність. Щоб мати можливість віднайти таку особистість, необхідно визначити сутність поняття творчого потенціалу, причини його формування і причини його прояву. Саме тому проблема розвитку творчого потенціалу особистості є актуальною і має прогностичний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчого потенціалу тісно пов'язана в цілому з розвитком особистості, формування її здібностей і якостей, включення у творчу діяльність. Розвиток творчих здібностей особистості досліджували філософи (Є.Я. Басін, М.О. Бердяєв, Д.І. Говорун та інші), психологи (Л.І. Божович, Л.С. Виготський, А. Маслоу, Л.С. Рубінштейн та інші) та педагоги (Є.А. Антонович, І.А. Зязюн, О.П. Рудницька та інші). У своїх працях вони розкривали сутність творчої діяльності особистості, виділяли якості, які притаманні творчій людині, параметри креативності, стадії творчого процесу та інше. Сучасні дослідники такі як, В. Алфімов, С. Гармаш та ін., займаються подальшою розробкою питань творчої діяльності, креативності, творчих здібностей. Такі вчені, як Я. Пономарьов, А. Матюшкін, Н. Крилова, В. Шубинський, намагалися розв'язати проблему творчості, розвитку творчого потенціалу на рівні теорії і практики. В. Андреев розкриває у своїх працях єдність виховання і самовиховання творчої особистості. У процесі вивчення теоретично-методологічної літератури також було виявлено 4 основних напрямки досліджень сутності творчого потенціалу. До першої групи ми віднесли дослідження Д.Богоявленської, І.Волкова, П.Кравчука, А.Олаха, І.Шпачинського, які основували поняття творчого потенціалу на природних здібностях як на головному вирішальному аспекті. Дослідники другої групи (Є.Бистрицький, О.Варламова, С.Кримський, І.Шаршов, В.Шинкарчук) вважають, що провідну роль відіграє саморозвиток, тобто творчий потенціал – результат власних творчих зусиль. Третя група, представниками якої ми виділили О.Брушлинського, О.Клепікова, І.Кучерявого, стосується порівняльного підходу: людина зіставляє себе і свої досягнення, намагається дотягнути до свого ідеалу. Четверта група дослідників виділяє за головне – практичне застосування творчого потенціалу: С.Степанова, О.Любчук.

Н.Мартинович розглядає умови розвитку творчого потенціалу саме в сучасних умовах, виділяючи мотивацію, демократичний стиль організації комунікативної сфери та участь у активній творчій діяльності.

Висвітлення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз літератури з проблеми дослідження показав, що поняття творчого потенціалу широко використовується сьогодні як в науці, так і в повсякденному житті. Проте залишається недостатньо вивченим аспект формування та розвитку творчого потенціалу студентів-управлінців у процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Формулювання цілей статті. Мета цієї статті полягає у визначенні сутності поняття «творчий потенціал особистості» студента-управлінця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток особистості багато в чому залежить саме від її творчого потенціалу. Проте поняття творчого потенціалу значно ширше, він виступає і як результат розвитку особистості, і як чинник розвитку. Саме тому поняття творчого потенціалу вже стільки років викликає багато різних думок щодо його сутності. Ми вважаємо, що дана проблема ще має багато аспектів для її подальшого дослідження, з акцентуванням на включення особистості в управлінську діяльність.

Корисним для нашого дослідження є концепція Серьожникової Р.К., яка вважала, що формування творчого потенціалу фахівця в процесі професійної підготовки будується на підставі системно-наукових знань, спеціальних навичок, комплексних умінь, досвіду в галузі спеціальних наук та всім методам, які дозволяють вирішувати завдання більш продуктивно. Творчий потенціал, як і процес його формування у майбутнього фахівця, потрібно розглядати як досить специфічну і складну структуру системи, що повинна охоплювати різнобічні компоненти, елементи структури та їх зв'язки [6].

Крім того, скориставшись обґрунтованими шляхами розвитку творчих здібностей особистості студента в умовах організації навчально-виховної діяльності у вищій школі управління, які були представлені у дослідженні С.Гармаш [2], ми визначили складові творчого потенціалу особистості студента-управлінця:

- задатки (представляють собою вроджені якості),
- соціальне середовище (до них відносимо зовнішні умови, що впливають на особистість),
- особистісна активність (тобто життєва позиція, ставлення до навчання, роботи, творчої діяльності).

Так, природні задатки представляють собою природні схильності особистості. Це своєрідні начала здібностей і вмінь, які є можливістю чи основою для розвитку і саморозвитку. Природну основу можна виміряти за допомогою визначення рівня розумових здібностей. Творчий потенціал, в першу чергу, залежить від наявності та розвитку здібностей людини, що безпосередньо чи опосередковано стосуються творчості. До них відносять здатності інтелекту (розумова активність в цілому, ініціативність і динамічність мислення, операції зі знаннями, здатність ставити перед собою задачі, концентрувати увагу на проблемі, а також не менш важливе – здатність дивуватися, знаходити нове у звичайному і «знайомому»). Крім того, творчий потенціал залежить від розвиненого мислення особистості (оригінальність, гнучкість, точність і швидкість мислення). Третім у списку, але дуже важливим і маловивченим є емоційно-вольові характеристики, що виражаються у натхненні та інтуїції, багатій уяві, нестандартному сприйняттю речей, здатності ризикувати. Вчені вважають, що ці емоційно-вольові прояви є вродженими і розвиватися можуть лише при наявності хоча б «зачатків» цих якостей у людини. На нашу думку, якості особистості, які стосуються відносин людини із соціумом (соціальна адаптація, соціальна відповідальність та ін.) також є вродженими, хоча і можуть проявитися лише при знаходженні особи в суспільстві.

Соціальне середовище має величезний вплив на формування і розвиток творчого потенціалу, на формування тих якостей людини, які необхідні саме на цій стадії розвитку суспільства, його вимог до людини. Ми схилиємося до думки, що суспільство ставить

перед людиною умови, відповідно до яких і розвиваються природні здібності особистості, набуті вміння в процесі навчання і саморозвитку, ціннісні орієнтації і ставлення людини до навколишнього світу в цілому.

Особистісна активність визначає життєву позицію, ставлення до навчання, ставлення до роботи і творчої діяльності. В результаті активної діяльності людина розширює межі своїх життєвих завдань і цілей, відношення до життя, знань і вмінь. В знаннях закарбовується творчий потенціал як в результатах активної діяльності особистості. Творчий потенціал перебуває під активним впливом свідомих спонукань, духовно-моральних чинників, ціннісно-сміслових орієнтацій, тобто починаючи від звичок та інтересів, закінчуючи ідеалами та від установок до стійких переконань. Ці чинники можуть проявлятися у формі відчуттів особистості, її сприймань навколишньої дійсності, уяви, на базі яких формується і нарощується творчий потенціал. І головне – це проявляється у діях особистості набагато більше і правдивіше, ніж у відчуттях і намірах. Спираючись на думку О. Любчук, ми стверджуємо, що творчий потенціал завжди більший за той, що проявляється [4]. Тому завжди є простір для розвитку, проте головним як для самої особистості, так і для суспільства, є прояв, результат з тієї причини, що непроявлений потенціал невідомий і невидимий для інших й інколи особистість може зневірюватися у можливостях росту, якщо декілька разів підряд результат не досягається чи не збільшується. Найкращим чином особистості вдається досягати запланованих результатів при усвідомленні трудового процесу і себе в ньому, якщо бачити індивідуальність трудового процесу.

В процесі нарощення творчого потенціалу через активну діяльність, виникає все більша потреба в творчій самореалізації і саморозвитку. Цей процес йде по спіралі: потенціал реалізується шляхом зусилля, спрямованого на досягнення, до того недосяжного, на устремління до перевищення себе. Тобто людина, одночасно проявляє творчий потенціал і нарощує його.

На нашу думку, творчий потенціал – це сукупність можливостей, що може виявити особистість у своїй діяльності в вигляді нових ідей, методів розв'язання задач, матеріальних предметів і т.п. Важливу роль у проявленні цих можливостей відіграють передусім прагнення, чіткі цілі й, в більшості випадків, бачення розв'язку свого завдання. Ці прагнення виникають у разі невідповідності реальної ситуації уявленню особистості, як має бути. За допомогою напруженої праці і сили волі досягаються поставлені цілі.

В цілому, творчий потенціал людини проявляється лише у професійній діяльності. Адже це поняття включає діяльність людини у житті, її професію, при цьому професією вважається і як механік, так і художник, як менеджер, так і домогосподарка, як агроном, так і вчений. Таким чином, людина розкривається саме у своїй професійній діяльності, в тій галузі, що вона прагне виразити себе (якщо брати за правило, що розвинена особистість з великим творчим потенціалом працюватиме не будь-де, а саме в тій галузі, в якій їй цікаво). Найважливішим показником прояву творчого потенціалу особистості є нове, що виявляється у процесі та результатах праці чи пізнавальної діяльності.

Висновки. Творчий потенціал є тими природними і соціальними властивостями людини, які дають можливість особистості високоякісно займатися своєю професійною діяльністю, привносячи нові методи, способи і шляхи вирішення завдань і нові результати. Творчий потенціал базується на комплексі здібностей інтелекту, емоційних, вольових, поведінкових і несвідомих проявів за наявності відповідних стимулюючих, вирішальних умов середовища, особливо соціального середовища. Таким чином, за допомогою творчого потенціалу шляхом активної професійної діяльності майбутній управлінець реалізує суспільні та свої прагнення.

Література

1. Битянова Н.Р. Проблема саморазвития личности в психологии: Аналитический обзор. – М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 1998. – 48 с.
2. Гармаш С.А. Розвиток творчих здібностей студентів у навчально-виховній діяльності // Збірник наукових праць ДонДУУ: «Філософські та психолого-педагогічні засади управління»: серія «Філософія, психологія, педагогіка», т. VI, вип. 3. – Донецьк: ДонДУУ, 2007.- С. 180-184
3. Киселева О.А., Недашковская М.А. Жизненный путь как процесс самореализации личности // Жизненный путь личности. – К.: Наукова думка, 1987. - С. 118-133.
4. Любчук О.К. Становлення творчого потенціалу особистості майбутніх фахівців-управлінців в процесі навчання // Збірник наукових праць ДонДУУ: «Філософські та психолого-педагогічні засади управління»: серія «Філософія, психологія, педагогіка», т. VI, вип. 3. – Донецьк: ДонДУУ, 2006.- С. 206-211.
5. Мартынович Н.С. Развитие творческого потенциала студентов в современных условиях// Збірник наукових праць ДонНУ: "Проблеми управління освітою і навчальними закладами", вип. 4.- Донецьк: ДонНУ. – 2009.- с. 121-125.
6. Серьожникова Р.К. Розвиток творчого потенціалу у вищому навчальному закладі непедагогічного профілю: теорія і практика. – Донецьк: ДонНТУ. – 2009. – 416с.

Надійшла до редколегії 24.04.2010

Гармаш С. А., Ольхова А. В. Творческий потенциал личности студента-управленца

В статье определяется сущность понятия творческого потенциала личности студента-управленца как основа творческой профессиональной деятельности.

Ключевые слова: творческий потенциал, задатки и способности, личностная активность, студент-управленец, профессиональная деятельность.

Garmash S.A., Olhovay A. V. Creative potential of the student-manager personality

The given paper considers the creative potential of the student's personality as the ground for creative professional activity.

Key-words: creative potential, ability, personal activity, student-manager, professional activity.